

ὅτι ἔβλεπον διὰ τῶν παραθύρων τοὺς περιλαλήτους κήπους τοῦ Μαικήνχ, δι' ὧν εἶχον διέλθει ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἡ γοητεία τῆς αἰθούσης, τὸ ἄνετον τῶν παρκαθημένων, τὰ παντοειδῆ ῥητορικά κοσμήματα καὶ τεχνάσματα, τὰ χειροκροτήματα, τὸ ἡμίφως ἐκεῖνο, ἡ νάρκωσις, δὲν συνετέλουν ὀλίγον πρὸς ἄλλαις πολλαῖς αἰτίαις εἰς τὸ νὰ θαυμάζωνται ὑπὸ τῶν συγχρόνων μετριώτατα ἔργα καὶ ὡς αὐτόχρημα φιλολογικὰ ἀριστουργήματα νὰ νομίζωνται. Ἡ ἀποκάλυψις τῆς αἰθούσης τοῦ Μαικήνχ, παρκτηρεῖ λίαν ὀρθῶς ἐν τέλει ὁ κ. Boissier, δὲν εἶνε μόνον σπουδαία ὑπὸ ἔποψιν ἀρχαιολογικὴν, ἀλλὰ συντελεῖ πολὺ καὶ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ κρίσιν τῆς τότε γραμματολογίας.

Εἰς ἐν ἐπόμενον ἄρθρον θὰ προσπαθήσωμεν νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστῃς τοῦ Παρθασσοῦ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ῥωμαϊκοῦ γόρου, τῆς περιδοῆτος ἐκείνης ἀγορᾶς, ἣν προσφυῶς θὰ ἡδυνάτο τις νὰ ὀνομάσῃ καρδίαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.

Σ. Κ. ΣΑΚΒΑΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
(1833—1840)

Α'

Ἐπτά ὅλα ἔτη ἡ Ἰσπανία κατετρύχετο ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. Ὁ δὲν Κάρλος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα πρὸς ἀλλήλους ἤριζον περὶ στέμματος, οἱ δὲ Ἰσπανοὶ διγερμένοι εἰς δύο μερίδας ἐπὶτιζον διὰ τοῦ αἵματος τῶν τὰς πεδιάδας τῆς πατρίδος τῶν ὑποστηρίζοντες τὴν ἀδελφοκτόνον ταύτην πάλην.

Εἶχον ἓνα φίλον γεννικιοτέραν καρδίαν καὶ ὑψηλότερον πνεῦμα ποτέ μου δὲν ἐγνώρισκ. Συνεσπουδάσαμεν ἐν τῷ αὐτῷ σχολείῳ, ἐκεῖ ἐγνωρίσθημεν, ἐκεῖ ἐμάθωμεν νὰ ἀγαπώμεθα. Ἐξήλθομεν τοῦ σχολείου ὁμοῦ ἐμφορούμενοι τῶν αὐτῶν ἀμφοτέροι ἰδεῶν, καὶ ἐνθουσιῶντες εὗρέθημεν ἐξαιφνης ἐνώπιον τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Λάτρεϊς τῆς ἐλευθερίας ὄντες δὲν ἡδυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἄλλως πῶς ἢ μίαν καὶ μόνην νὰ λάβωμεν ἀπόφασιν, νὰ καταταχθῶμεν δῆλα δὴ εὐθὺς ὡς ἐθελονταὶ εἰς τὸν βασιλικὸν στρατὸν ἑτοιμοὶ νὰ περιφρονήσωμεν μυριάκις τὸν θάνατον χάριν τοῦ ἱεροῦ ἀκείνου σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἠγαπῶμεν πόσον. Ὁ Ῥαμὼν ἦτο πλειότερον ἐμοῦ ἐνθουσιώδης καὶ ἐλευθερόφρων. Ἐν τῇ μάχῃ, παρίστατο πάντοτε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, καὶ πολλάκις διὰ τοῦ θάρρους καὶ τῆς φαιδρότητός του ἀνερρίπισε τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν μας, τοὺς ὁποίους εἶχε καταβάλει ὁ ἀδιάλειπτος καὶ ἀνηλεὲς καθ' ἡμῶν πόλεμος τοῦ δὲν Κάρλου. Ἡ τοιαύτη διαγωγή τοῦ Ῥαμὼν

ἐφείλκυθε κατ' ἀνάγκην τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἀνωτέρων τοῦ· καὶ οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἀμφέβαλλεν ὅτι τάχιστα ὁ σταυρὸς καὶ ὁ προδιδασμὸς ἐμελλε νὰ ἀνταμείψῃ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του.

Δὲν ἐπέπρωτο ὁμῶς νὰ συμβῇ οὕτω. Ἀδικία γενομένη ἐν γνώσει πρὸς τὸν φίλον μου ὑπὸ τινος ἀξιωματικοῦ, καταπύκνυνε τῶν δικαιωμάτων ἐξ ἐκείνων αἵτινες καὶ τὸν μάχιστα ἀφοσιωμένον εἰς τὸ καθήκον του ἀνθρώπου δύνανται νὰ ἀπελπίσωσι, τοιαύτην ἐνεπαίρησεν αἰσθήσιν εἰς τὸν Ῥαμὼν ὥστε ἔγεινε σχεδὸν παράφρων. Καὶ ὁ τακτικὸς ἐκεῖνος στρατιώτης ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν σημαίαν του· ὁ πιστὸς φίλος ἠναγκάσθη νὰ ἀφίσῃ διὰ παντός τὸν σύντροφόν του, τὸν ἀδελφόν του, ὁ ἄκρος ἐκεῖνος ἐλευθερόφρων ἠναγκάσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ δυν Κάρλου· ὁ στρατιώτης, ὁ δοῦλος τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ νόμου κατήντησε νὰ μὴ ἐπιθυμῇ ἄλλο τι ἢ πῶς νὰ ὑπερβῇ καὶ καταρρίψῃ τὰ πάντα καὶ νὰ ἐκδικηθῇ διὰ πάσης θυσίας. Μάτην προσεπάθησα διὰ παρακλήσεων νὰ τὸν ἀποτρέψω τῆς ὀλεθρίας ἀποφάσεως του. Ἀλλ' αἱ παρακλήσεις μου ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς καὶ ἐθραύσθησαν κατὰ τῆς σιδηρᾶς θελήσεως τοῦ Ῥαμὼν, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποφασίσει νὰ ἀποβάλῃ τὸ κρῖνος τοῦ στρατιώτου καὶ νὰ φορέσῃ τὸν σκοῦφον τοῦ ἀντάρτου, καὶ τοὶ ἐβδελύσσετο τοὺς ἐπικνηστάτας. Ἡ γὰρ καθ' ἣν ὁ Ῥαμὼν ἐμελλε νὰ λιποτακτήσῃ ἦτο ψυχρὰ βροχερὰ καὶ ζοφερὰ καὶ ἡμεῖς ἡμεθα πλησίον τῆς Γουίπουζκόας τρεῖς λεύγας μακρὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Τὴν ἐπαύριον ἐμελλε νὰ συγκροτηθῇ μάχη, ἥτις ἔνεκα τῆς λύσεως τῶν διχμαχομένων προεμηνύετο μακρὰ καὶ αἱματηρά. Τὸ μεσονύκτιον ὁ Ῥαμὼν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν μου ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκοιμώμην.

— Μηνουῖλ, ἐπιθύρῃσεν εἰς τὸ οὖς μου.

— Αἶ; τίς εἶναι;

— Ἐγώ. Χαῖρε.

— Φεύγεις;

— Ναι, χαῖρε. Καὶ ἔσφιγξε τὴν χεῖρά μου.

— Ἀκουσε, ἐξηκολούθησεν, αὔριον εἶναι· ἡμέρα μάχης· ἥτις προμηνύετο καὶ λυσσώδης. Θὰ φονευθῶ βεβαίως, διότι δὲν θέλω νὰ ἐγκαταλείψω τὸ πεδῖον τῆς μάχης χωρὶς νὰ ἐκδικήσω ἐντελῶς τὸν ἑαυτόν μου καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ εὕρω τὸν θάνατον ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν. Ἀλλὰ σὺ, φίλε, μὴ ἐκτίθεσαι πολὺ, διότι ὡς βλέπεις ἡ δόξα δὲν εἶναι παρά καπνός . . .

— Καὶ ἡ ζωή;

— Ὁ! ἡ ζωή· εἶναι καλὸς οἶνος, καλοὶ φίλοι, εὐμορφοὶ νεάνιδες, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν ὑπάρχουν πλέον δι' ἐμέ . . .

— Πρὸς Θεοῦ! τί ὀλιθεραὶ ιδέαι! Ἄφες, θὰ ἰδῇς αὔριον ὅτι μετὰ τὴν μάχην θὰ εὐρεθῶμεν καὶ οἱ δύο ζῶντες.

— Εἴθε, ἂν καὶ δὲν τὸ πιστεύω! Τὰ πάντα ὁμῶς εἶναι δυνατά. Ἄς προσ-

διορίσωμεν λοιπὸν τόπον συναντήσεως διὰ νὰ ἀσπασθῶμεν ἀλλήλους· ἂν ὁ Θεὸς μᾶς προστατεύσῃ.

— Μετὰ χαρᾶς. Ἀλλὰ ποῦ;

— Εἰς τὸ ἐρημοκλήσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸ ὁποῖον ἀπέχει μίαν λεύγην ἀπ' ἐδῶ· ἐκεῖ θὰ εὐρεθῶμεν τὴν μίαν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐάν τις ἐξ ἡμῶν δὲν ἔλθῃ ἐκεῖ, εἶνα σημαῖαν ὅτι ἐφρονεύθῃ, καὶ ὁ ἄλλος θὰ δεηθῇ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του. Σύμφωνοι;

— Σύμφωνοι.

— Καὶ τώρα χαῖρε!

— Χαῖρε!

Ἐρρίφθημεν εἰς τὰς ἀγκαλὰς ἀλλήλων καὶ ὁ Ῥαμὼν ἠφανίσθη εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός.

B'

Ὡς ἐφροδύμεθα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὡς ἠλπίζομεν, οἱ καρλισταὶ μᾶς προσέβαλον τὴν ἐπαύριον. Ἡ μάχη ὑπῆρξεν ἐκ τῶν φονικωτάτων καὶ διήρκεσε δέκα ὅλες ὥρας. Ἀπ᾽ ἐμὸν εἶδον τὸν Ῥαμὼν. Ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν του ὁ καρλικὸς στοῦφος· ἦτο ὑπολογαγὸς καὶ ἐπυροβόλει μανιωδῶς προηγούμενος τοῦ λόχου του. Ἀλλ' ἐγὼ ὅμως δὲν ὑπῆρξα εὐτυχὴς διότι οἱ ἐχθροὶ μὲ ἠχμαλώτισαν.

Γ'

Ἦτο μὲν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἡ ὥρα τῆς συνανταύξεώς μου καὶ τοῦ Ῥαμὼν, καὶ ὅμως ἐγὼ ἦμην ἐν τῇ φιλακῇ μικροῦ τινος χωρίου, ὅπου οἱ καρλισταὶ εἶχον στήσαι τὸ στρατηγεῖόν των. Ἐζήτησα νὰ ἴδω τὸν Ῥαμὼν, μοὶ εἶπον δὲ ὅτι ὁ Ῥαμὼν ἐπολέμησε γενναίως! "ὦ! εἶναι ἀνδρεῖος" ἀλλὰ μετὰ τὴν μάχην δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸ στρατόπεδον.

Διήλθον προμερὰν νύκτα. Οἱμοὶ! ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, βεβαίως ὁ Ῥαμὼν θὰ ἐφρονεύθῃ. Ἀλλ' οὐχ ἦττον ἐγὼ ἠλπιζον ἐτι· διότι ὅτε ἡ μάχη ἐπαυσεν ἡ νύξ εἶχε προχωρήσει, ὥστε ὁ Ῥαμὼν θὰ ἔδραμεν ἴσως εἰς τὸ ἐρημοκλήσιον τοῦ ἁγίου Νικολάου, καὶ θὰ διῆλθε φοβεράν καὶ ἐκεῖνος νύκτα, ἀκροώμενος ἐν τῷ σκότει καὶ τῇ σιωπῇ, φρίττων εἰς τὸν ἐλάχιστον θόρυβον, βλέπων παρέρχομένας τὰς ὥρας καὶ νομίζων κατὰ πάσαν στιγμὴν ὅτι μὲ βλέπει ἐρχόμενον. Ἐπειτα ἐξημέρωσεν· ἀλλ' οὐδεμίαν πλέον ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ὁ Ῥαμὼν μὲ ἐνόμισε νεκρόν. Καὶ πράγματι, ἡ ζωὴ δι' ἐμὲ ἦτο πλέον ζήτημα ὠρῶν τινῶν. Διότι οἱ καρλισταὶ δὲν χαρίζονται εἰς τοὺς αἰχμαλώτους των. Θὰ μὲ τουφεκίσωσιν αὔριον, καὶ ὁ Ῥαμὼν θὰ νομίζῃ ὅτι ἀπέθανεν χθές. Αὔριον! ἀλλ' αὔριον θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ῥαμὼν, καὶ θὰ μ' εὕρῃ μὲν ζῶντα, ἀλλὰ θὰ μὲ χάσῃ καὶ δευτέραν φοράν. . . . Ἀλλ' ἐάν ὁ Ῥαμὼν ἐφρονεύθῃ ὡς αὐτοὶ νομίζουν! "ὦ! τότε θὰ τὸν ἐπανιδῶ ἐκεῖ ἐπάνω. . . Θεέ μου, ἀπάλλαξόν με τῆς ἀγωνίας ταύτης!

Ἐν ᾧ ἤμην ἐρυαίου τῶν θλιβερῶν τούτων σκέψεων ἐξημέρωσεν· ἤκουσθι δ' αἰφνης θόρυβος εἰς τὴν θύραν μου.

— Ραμὼν; . . . ἀνέκραξα ἐν τῷ παρalogισμῷ μου μετὰ φόβου ἄμικ καὶ ἐλπίδος. . .

Ἀλλὰ δὲν ἦτο ὁ Ραμὼν, ἦτο ἱερεὺς· ὅλοι οἱ συντρόφοί μου ἐκοιμῶντο.

— Εἰς θάνατον; ἠρώτησα τὸν εἰσερχόμενον ἱερέα.

— Ναί, ἀπήντησεν ἡσύχως.

— Τώρα εὐθύς;

— Ὅχι. Ἐντὸς τριῶν ὥρων. Τέκνον μου, προσήλωσέ τὸν νοῦν σου εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἔλα νὰ προσευχηθῶμεν.

Δ'

Ὁ ἄνθρωπος μέλλων νὰ ἀποθάνῃ προσηλωταί εἰς ἰδέαν τινὰ ὅπως ὁ πίπτων ἐντὸς βραχέους κρατεῖται ἀπὸ κλάδου τὸν ὅποιον ἀπήντησεν ἐν τῇ πτώσει του.

Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς ἐμέ, εἶδος πυρετοῦ ἢ μανίας μὲ κατέλαβε· καὶ ἡ σκέψις ἐάν ὁ Ραμὼν ἀπέθνηεν ἢ ζῇ, ἂν μὲ περιμένη ἀκόμη εἰς τὴν συνέντευξιν ἢ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκυρίευσε καθ' ἁλοκληρίαν τὸ πνεῦμά μου καὶ μὲ ἔρριψεν εἰς εἶδος τι ἡλιθιότητος καὶ ἀβεβαιότητος, ὥστε δὲν ἠσθανόμην τί συνέβαινε περὶ ἐμέ.

Ἡσθάνθην μόνον ὡς ἐν ὀνείρῳ ὅτι μ' ἐξέδυσαν τὴν λαμπρὰν στρατιωτικὴν στολὴν μου, καὶ ὅτι ἀντ' αὐτῆς ἐκάλυψαν τὸ σῶμά μου δι' ἀσχήμου τινὸς καπνῆος καὶ σκούφου καὶ οὕτω μετημφισπόμενος ἐπορευόμην πρὸς τὸν θάνατον μετὰ τῶν εἰκοσι συντρόφων μου. Ἐνα μουσικὴν μόνον δὲν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Οἱ καρλισταὶ ἐχάριζον τὴν ζωὴν εἰς τοὺς μουσικοὺς, διότι δὲν εἶχον τίποτε νὰ τοὺς φοβηθῶσιν ἀφ' οὗ ἐν τοῖς πολέμοις τὸ κύριον ἔργον των δὲν εἶνε νὰ φονεύωσι, καὶ διότι εἶχον ἀνάγκην νὰ σχηματίσωσι τὰς μουσικὰς τῶν συνταγμάτων των.

Μᾶς παρέταξαν εἰς γραμμὴν. Ἐγὼ εἶχον τὸν δέκατον ἀριθμὸν, ὥστε νὰ ἀπέθνησκον δέκατος. Ἐνεθυμῆθην τότε τὴν δυστυχῆ μητέρα μου καὶ τὴν μνηστὴν μου, τὴν λατρευτὴν μου μνηστὴν. Ἡ θανάτωσις τῶν ἀίχμαλώτων ἤρχησεν. Αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις μὲ κατέστησαν ἐντελῶς ἐκτὸς ἐμαυτοῦ. Ἐχασα τὸν νοῦν μου. Εἶχον δεδεμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ βλέπω θνήσκοντας τοὺς συντρόφους μου· ἀλλ' ἤκουον τὰς γοερὰς κραυγὰς τὰς ὁποίας ἐξέδωλλον πίπτοντες, ἀναμεμιγμένας μὲ τοὺς ζωντοὺς καὶ τακτικοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τὰ λακωνικὰ προστάγματα τῶν ἀξιωματικῶν.

Ἡθέλησα νὰ μετρήσω τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις διὰ νὰ εἰζεύρω μίαν στιγμὴν πρὶν ἀποθάνω ὅτι ἡ σειρά μου ἔφθισεν. Ἐμέτρησα τέσσαρες, ἀλλὰ τὸ αἶμα συνέρρευσε εἰς τοὺς μὴνιγγας, ἐσκοτίσθην, καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακολου-

θήσω. "Α! τί πυροβολισμοί ἦσαν ἐκεῖνοι! μοι φαίνεται ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν τοὺς ἀκούω ἀκόμη! Πρὸς στιγμήν τοὺς ἐνόμιζον δέκα λεύγας μακρὴν εὐθὺς ἔπειτα παρὰδοξότεροι καὶ πυκνότεροι ἀντήχουν εἰς τὰ ὠτά μου.

Ἡ θανάτωσις ἐξηκολούθει.

— Εἶναι ἡ σειρά μου διανοήθην.

Ἦ ἐκπυρσοκρότησις ἀντήχει καὶ ὅμως ἐγὼ ἤμην ζωντανός.

— "Α! τώρα εἶναι.

"Αλλ' αἰφνης ἤκουσα ἐκφωνούμενον τὸ ὄνομά μου. Δύο δὲ χεῖρες μ' ἔλκον ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ μὲ ὤθουν. Ἐπεσα κατὰ γῆς.

Μοι ἐφάνη ὅτι ὁ νοῦς μου μ' ἐγκατέλιπε καὶ ὅτι ἀπέθανα τουφεκισθείς.

Ε'

Ἐπειτα ὠνειρεύθην ὅτι ἤμην ἐξηπλωμένος ἐπὶ στρατιωτικῆς κλίνης ἐν τῇ φυλακῇ.

Δὲν ἔβλεπον, τὸ σκότος ἦτο πυκνότατον, ὥστε ἐνόμισα ὅτι οἱ ὀφθαλμοί μου εἶνε εἰσέτι δεδεδεμένοι. Φέρω τὴν χεῖρα νὰ ἀποσπᾶσω τὸν ἐπίδεσμον, ἀλλ' ἡ χεὶρ μου ψάξει τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀκαλύπτους καὶ ἀνοικτούς. Ἡ φυλακὴ λοιπὸν ἦτο σκοτεινὴ. Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἤκουσα μακρὰν ὠρολόγιον σημαῖνον δύο.

— Δύω, εἶπον κατ' ἐμυτὸν, εἶναι νῦν ἀλλὰ ποῖας ἡμέρας;

Αἰφνης, σκια, ἣτις διεκρίνετο μυχύρῃ ἐν τῇ σκότει τῆς φυλακῆς, ἐκλινε πρὸς με. Ἦτο ἄνθρωπος. "Αλλ' οἱ ἄλλοι εἴκοσι συντροφοί μου ποῦ ἦσαν; Βεβαίως ἐθανατώθησαν, διότι ναι μὲν δὲν τοὺς εἶδον, ἀλλ' ὅμως τοὺς ἤκουσα φονευομένους πλησίον μου. "Αλλ' ἐγὼ πῶς δὲν ἐθανατώθην, πῶς εὗρέθην ἐν τῇ σκότει; Τί ἄρ' αὖ γε συνέβη; Τὰ χεῖλη μου ἐφέλιταν μηχανικῶς ὄνομα, τὸ ὄνομα ἐκείνου οὗ ἡ ἀνάμνησις δὲν μὲ ἐγκατέλιπεν ἀφ' οὗ τοῦ τὸν ἔχασα.

— Ραμῶν! ἐφέλισα.

— Τί θέλεις; μοι ἀπεκρίθη φωνή τις πλησίον μου.

— Θεέ μου! ἀνέκραξα περίφοδος ὡς ἂν εὕρισκόμην ἀπέναντι φαντάσματός.

— Τί εἶναι; εἶπεν ἡ αὐτὴ φωνή.

— Ραμῶν, ζῆς;

— Ναί.

— "Αλλὰ ποῦ εὕρισκομαι; Εἴμεθα εἰς τὸ ἐρημοκλήσιον τοῦ ἁγ. Νικολάου; δὲν εἶμαι ἐν τῇ φυλακῇ; λοιπὸν ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν τρομερὸν ὄνειρον;

— "Οχι, Μανουήλ. Δὲν ἦσαν ὄνειρον. Ἀκουσον.

Σ'

«Χθὲς ἐφόνευσας τὸν συνταγματάρχην μου ἐν τῇ μάχῃ! Ἐξεδικήθην! "Αλλ'

ἡ μακρία μὲ ἐτύφλωσεν! Ἦμην ὡς παρήφρων. Ἐκτόπων πρὸς ὅλα τὰ μέρη χωρὶς νὰ γνωρίζω ποῦ ἔφεροντο τὰ κτυπήματά μου, καὶ μόνον ἐσταμάτησα ὅτε ἡ νύξ μὰς ἠνάγκασε νὰ πολεμῶμεν ὀπισθοχωροῦντες. Ἦμην κατὰκοπος ὅτε ἡ σελήνη ἀνέτειλε, καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸ στρατόπεδον σκυθρωπὸς καὶ ἀνείσθητος, χωρὶς νὰ σκέπτομαι τίποτε χωρὶς νὰ ἀποκρίνωμαι εἰς τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν νέων μου συστρατιωτῶν. Αἶφνης σὲ ἐνθυμήθην, ἐνθυμήθην τὴν συνέντευξίν μας καὶ διηυθύνθην πρὸς τὸ ἐρημοκλήσιον τοῦ ἀγ. Νικολάου ἀπόφασιν ἔχων νὰ σὲ περιμένω ἐκεῖ. Ἦτο δεκάτῃ ἐσπερινῇ ὥρᾳ, τῆς δὲ συνέντευξέως μας ὥραν εἴχομεν ὀρίσει τὴν πρώτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἀλλὰ τὴν προηγουμένην νύκτα δὲν ἐκοιμήθην, ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν δὲν ἐκάθισα, ὥστε εὐκόλως μὲ κατέβαλεν ὁ κόπος καὶ ἀπεκοιμήθην. Αἶφνης ἐσήμανεν ἡ πρώτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐξύπνησα ἐντρομος διότι εἶχον ἰδεῖ ὅτι ἐφονεύθης. Περιέστρεψα τρέμων τὸ βλέμμα μου ἀλλὰ δὲν εἶδον τίποτε, τίποτε παρὰ μόνον σκότος καὶ ἐρημίαν. Ἄς περιμένω ἀκόμη ὀλίγον, εἶπον, ἕως ὅτου ἔλθῃ. Ἀλλὰ ἐσήμαναν αἱ δύο, ἐσήμαναν ἔπειτ' αἱ τρεῖς, ἔπειτ' αἱ τέσσαρες καὶ σὺ δὲν ἐφαίνεσο. Ἀδύνατον εἶναι νὰ περιγράψω τὴν ἀγωνίαν μου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφισβολία ὅτι εἶχες φονευθῇ καὶ ἡ ἰδέα αὕτη μὲ ἔφερεν εἰς ἀπελπισίην. Μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ἡμέρα. Μὲ καρδίαν περίλυπὴν ἀφῆκα τὸ ἐρημοκλήσιον καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐφθασα δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος. Ὅλοι ἐσπευσαν πέραξ μου, μὲ συνεχαίροντο, μὲ ἐπῆνουν. Ἀλλὰ παρατήρησα ταραχὴν τινα ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ ἐρωτήσας ἑμοῦθον πρὸς τινος ἀξιωματικοῦ ὅτι πρόκειται νὰ τουφεκίσωσιν εἰκοσι καὶ ἑνὶ αἰχμαλώτους. Ἀπαίσιον προκίσθημα μὲ κατέλαβε καὶ ἀνεφώνησα ἀμήπως εἶναι μετὰξὺ αὐτῶν;» Καὶ χωρὶς νὰ χρονотριβῶ τρέχω εἰς τὸν τόπον τῆς θανάτωσεως. Εἶχον ἤδη ἀρχήσει. Παρατηρῶ ἀλλὰ δὲν βλέπω τίποτε. Ὁ φόβος μὲ ἐτύφλωσε καὶ μὲ ἐπίαζε. Τέλος, σὲ διάκρινα. . . . Μετὰ δύο θύματα ἦτο ἡ σειρά σου. Τί νὰ κάμω; Νὰ ζητήσω γονυκλινῆς τὴν χάριν σου, δὲν ἔπρεπεν οὔτε καὶ νὰ τὸ σκεφθῶ; εἰς αὐτὴν ὅτι ὁ στρατηγὸς ἦτο ἀκαμπτos. Παραφρόνησα σχεδὸν καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι τί κάμνω, τρέχω πρὸς σε σὲ θλίβω εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ διὰ φωνῆς βραγχυνῆς καὶ ἀσθμαίνων κράζω.

— ὦ! μὴ τοῦτον, στρατηγέ μου, μὴ τοῦτον! . . .

— Ὁ στρατηγὸς ὅστις ἐγνώριζε τὰ τῆς προτεραίας κατορθώματά μου ἔστρεψε πρὸς με τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ ἠρώτησε ὑψυχρῶς:

— Ἄ! εἶναι μουσικός;

— Ἡ ἐρώτησις αὕτη μὲ ἐφώτισεν κίονιδίως.

— Μουσικός, ἐφώνησα, ναι, ναι, στρατηγέ μου, μουσικός εἶναι.

— Ἔχετε ἀνάγκην μουσικοῦ; ἠρώτησεν ὁ στρατηγὸς στρεφόμενος πρὸς τὸν ὄμιλον τῶν παρευρισκομένων ἀξιωματικῶν.

— Πάντε λαπτὰ, πάντε αἰῶνες παρήλθον.

— Μάλιστα, στρατηγέ, μοι λείπει εἰς ὀξύκυλος, ἀπήντησεν ὁ ἀρχιμουσικός.

Ὁ στρατηγὸς ἐστράφη πρὸς ἐμὲ, ὡς ἐὰν ᾔθελε νά με ἐρωτήσῃ ἐὰν ὁ μουσικός, ὃν ἐπρόκειτο νὰ σώσωμεν εἴςουρε νὰ παίξῃ ὀξύκυλον.

— Μάλιστα, ἐφώνησα ἀσθμαίνων καὶ μὴ σκεπτόμενος τί ἔλεγον! Ἴσα ἴσα παίζει ὀξύκυλον.

— Ἐξαγάγετε τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ἐκ τῆς γραμμῆς καὶ ἐξακολουθήσατε τὴν θανάτωσιν, διέταξεν ὁ στρατηγὸς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀδιαφορίας.

Ἦσο κατὰ γῆς ἀναίσθητος. Σὲ ἤρπατα εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ σὲ μετέφερον ἐδῶ.»

Ζ'

Καθ' ὅσον ἐλάλει ὁ Ῥαμὼν ἐγὼ ἠσθάνομην ὅτι ἀναζῶ. Ὅτε δ' ἐτελείωσεν, ἠγέρθη καὶ ἅμα μὲν κλαίων ἅμα δὲ γελῶν ἐπήδησα εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ θλίβων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας μου ἀνέκραξα.

— Ῥαμὼν, σοὶ ὀφείλω τὴν ζωὴν.

— Μὴ σπεύδῃς, δύσμοιρε, εἶπε μελαγχολικῶς!

— Τί ἐννοεῖς, ἀνέκραξα;

— Τὸ ὄργανον τοῦ ὁποίου ἐπέταξα κατὰ τύχην τὸ ὄνομα ἠξεύρεις νὰ τὸ παίζῃς;

— Ὁχι.

— Βλέπεις λοιπὸν! Καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν.

Τὰς λέξεις τούτας ἀκούσας ἠσθάνθην φρικίαςιν ἥτις ἐπάγωσεν ὅλον τὸ σῶμά μου.

— Γνωρίζεις τὰ μουσικὰ σημεῖα τοῦλάχιστον;

— Ὁχι, εἶπον ἐγώ.

— Βλέπεις ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑπεκφυγὴ· θὰ σὲ τουφεκίσουν καὶ ἐμεῖς ἐπίσης, διότι ἠθέλησα νὰ σὲ σώσω, θὰ μὲ τουφεκίσουν ὡς ἐνοχον προδοσίας καὶ ἀπάτης. Μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας θὰ σχηματισθῇ ἡ μουσικὴ τοῦ συντάγματος εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λάβῃς μέρος, μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας λοιπὸν θὰ ἀποθάνωμεν.

— Δέκα πέντε ἡμέρας!

— Τίποτε περισσότερον, τίποτε ὀλιγώτερον. Καὶ ἐπειδὴ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ διαστήματος δὲν θὰ μάθῃς νὰ παίζῃς ὀξύκυλον, ὁ Θεὸς δὲν θὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ θαῦμα, καὶ θὰ μᾶς τουφεκίσουν καὶ τοὺς δύο.

— Νὰ σὲ τουφεκίσουν, ἐφώνησα, νὰ σὲ τουφεκίσουν, σὲ νὰ τουφεκίσουν! Καὶ ἐξ αἰτίας μου, ἐξ αἰτίας ἐμοῦ ὅστις σοὶ ὀφείλω τὴν ζωὴν, καὶ διὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἐθυσίαζες τὴν ἰδικήν σου! Ἄ! ὁ Θεὸς δὲν τὸ θέλει! Θὰ ἐπιχειρήσω τὰ ἀδύνατα καὶ ὁ Θεὸς θὰ μὲ βοηθήσῃ!

Ὁ Ῥαμὼν ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

Τούλάχιστον θὰ ἔχωμεν τὴν παρηγορίαν νὰ συναποθάνωμεν, εἴπε μειδιῶν θλιβερώς.

Η'

Τί νὰ σοῦς εἶπω ; Ἐντὺς δέκα πέντε ἡμερῶν, ὡς τῆς θαυμασίας δυνάμεως τῆς θελήσεως, ἐντὺς δέκα πέντε ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, διότι ἐπὶ ἡμῶν μὴνα οὐδὲ ἐπὶ ὥραν ἐκαιμήθην ἢ ἀνεπαύθην, δὲν εἰζεύω πῶς ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦτο· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἔμαθα νὰ παίζω ὀξύκυλον.

Τί ἡμέρας διήλθομεν ! Ὁ Ῥαμὼν καὶ ἐγὼ ἐξηρχόμεθα τοῦ στρατοπέδου, καὶ διερχόμεθα τὴν ἡμέραν μεθ' ἐνὸς φίλου του, ὅστις ἤρχετο κρυφίως ἐν τῇ πλησίον πόλει καὶ μοι παρέδιδε μαθήματα ὀξύκυλου.

Νὰ δραπετεύσωμεν ἦτο ἀδύνατον· ἡμῶν αἰχμάλωτος καὶ με ἐπετήρουν αὐστηρῶς. Καὶ ὁ Ῥαμὼν δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀνευ ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲ οὔτε ἐλάλουν, οὔτε ἐσκεπτόμην, οὔτε ἔζων πλέον.

Ἦμην παράφρων, καὶ ἡ παραφροσύνη μου ἦτο ἡ μουσικὴ, ὁ ὀξύκυλος.

ἠθέλητα νὰ μάθω, καὶ ἔμαθα.

Ἔσωσα τὴν ζωὴν μου· ἀλλ' ἡ παραφροσύνη ἔβαινε. Ἡ μονομερὴς ἐκείνη σκέψις, ἡ ἀποκλειστικὴ ἐκείνη τάσις πρὸς ἓν μόνον καὶ τὸ αὐτὸ πάντοτε σημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον συνεκέντρωσα ὅλας τὰς ιδέας μου καὶ ὅλον τὸν νοῦν μου καὶ τὸ ὅποιον με κατεκοῦραζε, με κατέβαλε καὶ μ' ἐπῆρε τὸν νοῦν μου. Ἦμην παράφρων.

Ὁ Ῥαμὼν δὲν με ἐγκατέλειπεν. Ἀπῆλθε μετ' ἐμοῦ εἰς Γαλλίαν καὶ με θεραπεύσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ παραφροσύνη μου δὲν ἔπαυσε. Ἐπαίζον ὀξύκυλον· ἐπαίζον πάντοτε, παντοῦ. Δὲν ἄφινε ποτὲ τὸν σύντροφόν μου.

Ἐξῆσα οὕτω δύο ἔλα ἔτη. Αἰφνίς, ὁ Ῥαμὼν τὸν ὅποιον τόπον ἠγάπων, τὸν ὅποιον ἠγάπων πλέον ἢ ἀδελφόν, πλέον ἢ ὅλον τὸν κόσμον, ὁ Ῥαμὼν μου ἀπέθανεν.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν εἶδον ἐνῶπιόν μου νεκρὸν τὸν Ῥαμὼν, εὐθὺς ἡ θεὰ τοῦ πτώματός του ἀπεδίωξε τὴν παραφροσύνην μου καὶ μοι ἀπέδωκε τὸν νοῦν μου τὸ λογικόν μου. Δὲν ἤμην πλέον παράφρων.

Ἡμέραν τινὰ ἐπῆρα τὸν ὀξύκυλόν μου νὰ παίζω. Ἀλλὰ δὲν εἰζευρον πλέον νὰ παίζω.

(κατὰ τὸ Γαλλικόν)

Δ. Π. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΩΝ

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν πληροφορηθὲν περὶ τῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Κορινθίᾳ ἀναφανεύσης νόσου τῶν ἐλαιδένδρων, ἀπέστειλε τὸν παρελθόντα Μάγον τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ Βοτανικοῦ κήπου καὶ τοῦ Φυτολογικοῦ μουσεῖου